

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Juurakko-Koskinen, T. & Tikkanen, T. (2025) Kestävää uraohjausta etsimässä. Teoksessa Purhonen, K., Roine, M. & Rossi, P. (toim.) Kohti hyvinvoivaa työelämää – Mielen hyvinvoinnin tukeminen osana opiskelua ja työhön siirtymistä. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja, sarja C, oppimateriaaleja 28, s. 50-54.

URL: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7592-03-8>

Kestävää uraohjausta etsimässä

Tarja Juurakko-Koskinen ja Tarja Tikkanen

Uraohjaus on moniulotteinen prosessi, jonka tavoitteena on tukea opiskelijoiden ammatillista kehittymistä ja kasvua hyvinvoiviksi ammattilaisiksi. Uraohjauksessa opiskelijat ovat keskiössä ja opetus- ja ohjausalan ammattilaiset tukevat opiskelijoiden matkaa eri menetelmin. Opiskelijoiden ryhmä- ja henkilökohtainen toimijuus prosessissa vahvistaa heidän kiinnostustaan ammattialaan ja sitä kautta tulevaan työhön. Matka ei ole aina kivuton vaan sisältää usein myös opiskelijan mielen hyvinvointia kuormittavia tekijöitä.

Kestävän uraohjauksen lähtökohtana on sosiaaliseen kestävyysperustuva ajattelu, jota Karvonen ja Uotinen (2024) kuvaavat kasvatuksen ja koulutuksen näkökulmasta osaamisen tasapuolisena kartuttamisena ja eri väestöryhmien välisen yhdenvertaisuuden ja hyvinvoinnin lisäämisena. Oppilaitoksissa tulisi edistää sellaisia toimintatapoja, jotka madaltavat tarpeettomia hierarkioita, lisäävät mahdollisuuksia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen sekä rakentavat yhdenvertaisia käytäntöjä. Aaltonen (2022) ja Sovalan (2021) tuovat esiin myös sosiaalisen kestävyysperustuvan ajallisen ulottuvuuden, joka pitää sisällään mm. koulutuksen vaikutusten arvioinnin pidemmällä aikavälillä.

Uraohjauksen tehtävänä on auttaa, tukea ja opastaa ihmisiä löytämään oma paikkansa muuttuvassa ja epävarmassa maailmassa. Uraohjaus on ohjattavan ja uraohjaajan välinen ohjattavan uran ja työelämän suunnitteluun liittyvä yhteistyöprosessi, joka perustuu luottamukselliseen vuorovaikutussuhteeseen. (European Lifelong Guidance Policy Development Network. 2014). Tässä artikkelissa kestävä uraohjauksen yhtenä lähtökohtana on mielen hyvinvointi. Tällöin kestävä uraohjauksen tulee olla myös konkreettisia tekoja ja toimintatapoja, jotka ovat opiskelijoille, oppilaitosten henkilöstölle ja verkostoille saavutettavia, selkeitä ja ymmärrettäviä.

Kestävän uraohjauksen mallin kehittäminen

Mallia lähdettiin kehittämään yhdessä Mielihyvin duunissa -hankkeessa (2023–2024) mukana olleiden ammatillisten oppilaitosten kumppaneiden kanssa. Valtaosan osallistujista muodostivat opinto-ohjaajat ja erään ammatillisen oppilaitoksen ohjaushenkilöstö. Kokonaisuudessaan osallistujia oli noin 30. Etsimme oppilaitosten henkilöstön kanssa vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä tarkoitetaan kestäväällä uraohjauksella?
- Mitä kestävä uraohjaus voisi olla toimintana oppilaitoksissa?
- Miten huomioida mielen hyvinvointi osana uraohjausta?

Kestävän uraohjauksen mallin työstämiseen varasimme kaksi tapaamiskertaa verkossa oppilaitosten kumppaneiden kanssa. Ensimmäisellä kerralla mietimme tekijöitä, joita kestävään, mielen hyvinvointia tukevaan uraohjaukseen kuuluu opintoihin hakeutumisessa ja niiden alkuvaiheessa, opintojen aikana sekä valmistumisen kynnyksellä. Toisella tapaamiskerralla syvensimme ja konkretisoimme edellisen tapaamiskerran pohdintoja eteenpäin. Jäsensimme osallistujien tuottamat ajatukset kolmeen tasoon, joista **ensimmäinen** on uraohjaukselle oppilaitoksissa asetetut tavoitteet ja arvot. Nämä luovat uraohjaukselle perustan oppilaitoksen toiminnassa. **Toinen** taso muodostui suunnitelmista, joita oppilaitoksissa on tehty tavoitteiden ja arvojen toteuttamiseksi. Konkreettisena esimerkkinä tästä on ohjaussuunnitelma.

Kolmanneksi luokittelun tasoksi nimesimme käytännöt ja arjen toiminnan, joiden kautta uraohjaus konkreettisesti näyttäytyy opiskelijoille, henkilöstölle ja yhteistyökumppaneille.

Työskentelyn tuloksena kestävä uraohjauksen tavoitteiksi ja arvoiksi määriteltiin opintojen alkuvaiheessa se, että hakijat tai opiskelijat kokevat, että ovat tervetulleita oppilaitokseen ja kuuluvat yhteisöön. Yhtä tärkeää on opiskelijan omien lähtökohtien ja voimavarojen huomioiminen opiskelun perustana. Näiden pohjalla on ajankohtainen ja oikea tieto opinnoista ja oppilaitoksesta muun muassa oppilaitosten verkkosivuilla ja Opintopolku.fi-palvelussa. Suunnitelmataso muodostuu keinoista, joiden avulla tavoitteisiin päästään. Näitä keinoja ovat eri alojen työpaikkoihin tutustuminen, ryhmäytymisen tukeminen sekä HOKSin eli henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelman tekeminen. Käytännön arjen toimintatapoja ovat muun muassa hakuvaiheen henkilökohtainen ohjaus, tutustumispäivät, koulutuskokeilut ja ryhmäytyspäivät. HOKS-prosessissa olennaista on pohtia hakijan tai jo opintonsa aloittaneen opiskelijan vahvuuksia, tunnistaa hänen mielenkiinnon kohteitaan suhteessa koulutuksen sisältöihin ja sen tuottamiin valmiuksiin sekä pohtia niitä yhdessä opiskelijan kanssa. Alkuvaiheen tärkeät, kaikkea toimintaa läpäisevät sanat ovat innostaminen ja kannustaminen.

Opintojen aikaisen uraohjauksen tavoitteena on syventää kokemusta ryhmään, ryhmiin ja oppilaitosyhteisöön kuulumisesta sekä opiskelijan äänen kuulluksi tuleminen. Tavoitteissa korostuvat oppimisyhteisön turvallisuus ja kohtaaminen eri tilanteissa sekä opiskelijan oman motivaation ja toimijuuden tukeminen. Opintojen edetessä oppilaitoksessa on mahdollistettava toimiva ryhmänohjaus ja ryhmäytymisen tukeminen, opintojen valinnaisuus, sopivasti annosteltu tieto ja sen kertaus sekä ammatti-identiteetin kehittyminen ja työelämäyhteistyö. Opiskelijoille on taattava riittävästi aikaa oppia turvallisessa ilmapiirissä ja onnistumisen kokemuksia, jotta he voivat luottaa oppimiseensa ja osaamisensa kehittymiseen. Oikea-aikaisen ohjauksen ja tuen lisäksi vertaistuki ja mallioppiminen sitovat osaltaan opiskelijaa opintoihin ja yhteisöön. Kaiken edellytyksenä on oppilaitoksessa toteutuva kohtaamisen kulttuuri ja yhteistyö: jokainen opiskelija tietää, kuka voi auttaa ja mistä apua on saatavissa. Opiskelijoiden kohtaamisissa pitäisi aina olla mahdollisuus kysyä, mitä opiskelijalle kuuluu, ja myös kuunnella ja kuulla vastaus.

Viimeistään valmistumisvaiheessa katse suunnataan tulevaan, opiskelijan opintojen jälkeiseen elämään. Tärkeinä tavoitteina ammatillisen koulutuksen näkökulmasta ovat opiskelijan työnhakutaitojen kehittyminen ja työllistymisen tukeminen, mutta myös jatko-koulutusmahdollisuuksien ja -kiinnostusten kartoittaminen. Urasuunnitelman tekemiseksi, sen oikea-aikaiseksi päivittämiseksi ja ohjaamiseksi oppilaitoksissa järjestetään ohjauspisteitä,

työnhakupajoja ja CV-klinikoita sekä annetaan henkilökohtaista ohjausta. Tärkeää näissä kohtaamisissa on antaa opiskelijalle tilaisuus oman uransa mahdollisuuksien prosessointiin. Ohjaajan tehtävänä on kysyä, kuunnella ja antaa aikaa, jotta opiskelija voi huomata omia onnistumisiaan, oivaltaa osaamistaan ja oppia luottamaan omiin mahdollisuuksiinsa. Jälkiohjausveloitteen käyttöön ottaminen myös ammatillisessa koulutuksessa lisäisi opiskelijoiden yhdenvertaisuutta (OPH 2020).

Kestävän uraohjauksen malli

Kestävän uraohjauksen mallin rakentamisen taustalla oli tarve ymmärtää, jäsentää ja konkretisoida, mitä kestävällä uraohjauksella tarkoitetaan ammatillisen koulutuksen kontekstissa mielen hyvinvointi huomioiden. Prosessi yhdessä ohjaussalan ammattilaisten kanssa konkretisoi tavoitteita ja arvoja, suunnitelmia ja toimintakäytäntöjä. Halusimme lisätä malliin selkeästi näkyviin myös opiskelijoiden ammatillisen osaamisen kehittymisen ja mielen hyvinvoinnin, jolloin kestävä uraohjaus ei ole vain ohjaajien toimintaa vaan kaikkien yhteistä, vaiheittain etenevää työtä ja osa opiskelijoiden elämää.

Kuviossa 1 kestävä uraohjauksen mallin kolme osa-aluetta on kuvattu erillisinä nuolina, jotka kulkevat opiskelijan opintojen alkuvaiheesta opintojen etenemisen kautta valmistumiseen. Käytännössä opiskelijan elämässä ja oppilaitosten arjessa ammatillinen kehittyminen, hyvinvoinnin tukeminen ja uraohjaus toteutuvat päällekkäin, toisiinsa kietoutuneina. Jokainen osa-alue, kuviossa nuoli, kuvaa yleisellä tasolla toimintaa ja tavoitteita, joita opiskelupolun aikana tapahtuu tai tulisi tapahtua osana kestävä uraohjausta.

Kestävän uraohjauksen malli ammatillisissa opinnoissa

Tarja Juurakko-Koskinen ja Tarja Tikkanen, 2024

Kuvio 1. Kestävän uraohjauksen malli ammatillisissa opinnoissa (Juurakko-Koskinen & Tikkanen, 2024).

Ammatillisen osaamisen kehittyminen on ammatillisen koulutuksen päätavoite, joka alkaa opintoihin kiinnittymisellä ja ammatti-identiteetin muodostumisella. Mielen hyvinvoinnin näkökulmasta alussa on tärkeää vahvistaa ryhmään ja yhteisöön kuulumista yhteisillä pelisäännöillä, joiden laatimiseen ja sisäistämiseen jokainen osallistuu. Uraohjauksen painopisteenä on tukea turvallisen yhteisön syntymistä muun muassa ryhmän ohjauksen kautta. Opintojen edetessä opiskelijan ammatillinen osaaminen kehittyy ja mukaan tulevat osaamisen näytöt sekä työpaikalla tapahtuva oppiminen, jolloin työelämän pelisääntöjen oppiminen on tärkeää.

Opiskelijan hyvinvointiin vaikuttavat oleellisesti työelämän pelisääntöihin perehdyttäminen, oppimiseen kannustaminen ja siitä annettava palaute. Uraohjauksen näkökulmasta tässä vaiheessa tulisi hyödyntää vertaisten sekä oppilaitosten sisäisten ja ulkoisten verkostojen tukea opiskelijoiden ohjauksessa. Opinnoista valmistumisen vaiheessa työnhaku ja työnhakutaitojen kehittyminen ovat keskeisiä. Valmistuva opiskelija tarvitsee Onnismaan (2011) sanoin aikaa, huomiota ja kunnioitusta, jota myös yksilöllinen uraohjaus voi tarjota.

Kestävän uraohjauksen mallissamme huomionarvoista on, että se alkaa ryhmien ja yhteisöjen rakentamisesta – ei henkilökohtaisesta ohjausprosessista – ja täsmentyy vähitellen enemmän yksittäisen opiskelijan kehittymisen ja tavoitteet huomioivaksi. Lisäksi mallin toimintatavat ja tavoitteet risteävät eriaikaisesti ja limittäin oppilaitosyhteisön ja opiskelijoiden tarpeitten mukaan. Kestävän uraohjauksen mallin osa-alueiden tiedostaminen, tunnistaminen ja käyttöön ottaminen oppilaitosten arjen toiminnassa ja käytännöissä tukee jokaisen opiskelijan ja henkilöstön jäsenen sekä oppilaitosten yhteistyökumppaneiden toimijuutta, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Kestävä uraohjaus katsoo yhdessä opiskelijan kanssa hänen tulevaisuuttaan osana yhteisöä ja yhteiskuntaa. Se saa käyttövoimansa opiskelijasta, hänen opinnoistaan ja niiden tuottamista valmiuksista ja kokemuksista ryhmän ja oppilaitosyhteisön jäsenenä. Uraohjaus auttaa navigoimaan kohti epävarmaa tulevaisuutta siten, että opiskelija voi uskoa omiin selviytymismahdollisuuksiinsa yhteiskunnan jäsenenä. Kestävä uraohjaus on osa sosiaalista kestävyttä, jonka tulee tukea yhteisön jokaisen jäsenen hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta nyt ja tulevaisuudessa. Se tarkoittaa mahdollisuutta toimia ja osallistua yhteisön toimintaan sen merkityksellisenä jäsenenä.

Lähteet

Aaltonen, E. (2.6.2022). Mitä sosiaalinen kestävyys on ja miten sitä voi mitata? Tampereen yliopiston verkkosivut. *Alusta!*
<https://www.tuni.fi/alustalehti/2022/06/02/mita-sosiaalinen-kestavyys-on-ja-miten-sita-voimitata/>

European Lifelong Guidance Policy Development Network. (2014). European Lifelong Guidance Policy Development: Glossary. *ELPGN Tools No.2*.
<https://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/english/elgpn-tools-no.-2-llg-glossary/>

Juurakko-Koskinen, T. & Tikkanen, T. 2024. Kestävän uraohjauksen malli ammatillisissa opinnoissa. Ppt-esitys.

Karvonen, S. ja Uotinen, J. (1/2024). *Sosiaalinen kestävyys*.
<https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/sosiaalinen-kestavyys>

Onnismaa, J. (2011). Ohjaus- ja neuvontatyö: *Aikaa, huomiota ja kunnioitusta* (3. p.). Gaudeamus Helsinki University Press.

Opetushallitus. (11.6.2020). *Ammatillisen perustutkinnon suorittaneille tarjottavan jatko-ohjauksen nykytilaa ja kehittämistarpeita selvitettiin*. Haettu 4.1.2025.
<https://www.oph.fi/fi/uutiset/2020/ammattillisen-perustutkinnon-suorittaneille-tarjottavan-jatko-ohjauksen-nykytilaa-ja>